

Révay már eddig is sokat tett, hogy a klasszikus ókor szellemi kincseit hozzánk közelebb hozza, legújabb könyvében pedig valóságos Baedekert adott kezünkbe, mellyel nekiindulhatunk az egész görög-latin világnak, és otthonosan érezhetjük magunkat benne. A fejezetek olvasgatása közben felelevenednek tanulmányaink és feltámad egy világ, mely most sokkal vonzóbb, többet mondó, hozzánk közelebb álló, mint volt talán diákkorunkban. Elvonulnak előttünk tájak és városok, látjuk az ókor hétköznapjait és ünnepeit, élvezzük szellemét és bölcsességét, és gyönyörködhetünk az emberi halhatatlanság legszebb példányaiban. Szavak, mondatok kerülnek elénk: mennyivel több él ezek közül még ma is, mint újabb írók mondanivalóiból! Sokszor mennyivel inkább a magunkénak érezzük őket annál, amit modern írók nekünk szántak. Sőt megállapítjuk, hogy hiába olvassunk sokat és forgatjuk a világ-irodalom remekeit, néhány legnagyobb magyar író és két-három nyugateurópai nagyság után ők állnak hozzánk legközelebb. Az olvasónak az az érzése, hogy Révay könyve nem csupán a múlt felidézése, hanem jelenünk egy része is. Ráeszméltet, hogy a klasszikus ókor szellemi nagyságai, nemcsak a Parnasszus őslakói, hanem a mi örök utitársaink is, akik elsőnek mondtak ki soha el nem avuló emberi szavakat. Ez a könyv nemcsak mű, hanem jótett is, mert európaiságunkra és gazdagságunkra emlékeztet bennünket. Azonkívül mind tárgyával, mind megírásának módjával alkalmas arra, hogy megnyerje bizalmunkat a Parthenon-sorozat további kötetei számára is.

MEGYER JÓZSEF

Hertelendy István: Színészek.
Révai. Budapest 1942.

Hertelendy István regénye a modern társadalmi életből veszi témáját: az elmúlt évtizedben lejátszódó történetnek egy vidékről Budapestre került színész a főszereplője, aki tíz évi boldog és kiegyensúlyozott házasság után „találkozik az igazival” és ez a találkozás családi és magán életét egyaránt feldúlja.

Úgy érezzük, hogy Hertelendy István regényének egy nagy hibája van és ebből az egyből eredeztethetők a többi kisebb-nagyobb kifogásolnivalók: túlsokat akar mondani. Beszélni akar a színészek életéről, mint minden másról annyira különböző életpályáról; be akarja bizonyítani a férfi életének öncélúságát s itt azt a ma már többször előkerült motívumot (Márai S.: Az igazi és Török S.: Szapannuborék) veszi alapul, hogy minden külső ok nélkül történik meg az az elhatározó jelentőségű lelki folyamat, amely a végső szakításhoz vezet; kicsit belekeveri a népi származás dícséretét is: Szergényi Istvánnak, a híres pesti színésznek egyszerű erdőkerülő az apja; van valami a társadalmi osztályok közti különbség kiegyenlítéséből is: az erdőkerülő fia elveszi az ezredes leányát, stb. — Ezt a sok elemet Hertelendy elég jól össze tudja olvasztani, úgyhogy ez a szétválasztás némileg mesterkéltnek tűnhetik fel, viszont nem tudja őket kidolgozni és így regénye épen a sok mondanivaló miatt szétesik. Hiányzik belőle valami lendület, úgy érezzük, hogy mindig lassan halad előre és nem a lényeges motívumokkal foglalkozik.

A regénynek vannak értékei is: a nem művészi igényű és inkább csak szórakozást kereső közönség általában jónak fogja tartani. Sok-

helyen egészen megkapó a természetszemlélete: a Szergényi apjánál töltött napok, vagy az eper-szedés leírásában. Izgatón hat-hat a nagyközönségre a „festett világ“ intim eseményeinek kétségtelenül alapos ismerettel meg-rajzolt képe is.

RÁTKAI LÁSZLÓ

Thyde Monnier, Folyam. (Fleuve). Regény. Fordította Sötér István. Budapest, Révai. 1942.

A kiadó hirdető szava ezt a regényt Giono művészetének méltó folytatásaként említi. Valóban a felületes szemlélet Monnier könyvét azok közé az alkotások közé sorolhatja, amelyek C. F. Ramuz és Giono nyomán felvetik megint az ember és a természet kimeríthetetlen kapcsolatát. Maga a cím sejteti, hogy a regénynek a *folyam* a főszereplője; az szól bele az emberek életébe, az teremt légkört mindenütt, amerre útja visz és sajátos módon alakítja ki a partján élő emberek legbensőbb világát. Ha ez így is lenne, valóban nagy művészi alkotás támadhatott volna az elgondolásból. De Monnier regényében inkább csak meg-megcsillan a lehetőség erre a kivételes írói teljesítményre. Nála a *folyam* inkább csak ismételtelen előrángatott példázat az emberi élet, jelen esetben hősrünk, Pierre Pacaud fejlődési útjának jellemzésére. Csak néhány leírásban, valóban megragadó képben férközünk közel annak az alakító erőnek titkához, amellyel a *folyam* a tájat és lakóit formálja. Pierre Pacaud a forrás vidékén született, a hegyvilág egyszerű parasztjainak modorában növekszik fel s gyermekszerelme mellett álmodja meg a sziklaóriások között elkövetkező életét. De a

város küldöttje: egy kis démonikus, a modern kozmetika minden fortélyával élő könnyed lányka megejtí szívét: elhagyja érte a hegyek világát s innen kezdve talaját vesztetten sodródik az élet árján s többé nem találja meg azt a nyugodt, higgadt magatartást, amely oly természetessé tette azelőtt minden mozdulatát. Sok szenvedés, gyötrődés után egy csavargólelkű folyami hajós tanítja meg életbölcsségre és hozza össze egy negyvenéves aszszonnyal, akiben csodálatos összhangban egyesül szellemi műveltség és tudatos természetesség. A nagy korkülönbség ebbe a viszonyba is sok zavaró benső rágódást kavarr, de talán a bölcs aszszonynak tanítása és szerelme irányt adhatna az élet örvénylő kaoszában útjátvesztett hegyi embernek, ha nem szakadna reá az 1939-es kataklizma, amely egyszerűen elnyeli, mint a folyamat a tenger.

Ez a néhány megjegyzés talán eléggé érzékelteti, hogy *Thyde Monnier* regénye nem mindennapi könyv, csak valahogy felemás. Nem sikerült az írónak kialakítania azt a sajátos légkört, amelyet a *folyam* élete magától megteremt, úgyhogy így szinte különváltan látjuk magunk előtt a Pierre Pacaud-t meghatározó természeti erőket és magát a történetet, amely a szimbolikus értelmezés nélkül nem több, mint egy ügyes, néhol kissé mesterkéltten is ható regénytéma. De néhány természeti kép, a regény alakjainak egy-két mozdulata, sőt egyik-másik alak a maga egészében mélyen lelkünkbe vésődik s érezzük, hogy nem is hagy el többé bennünket. A fordító munkáján látszik az igen művelt és lelkiismeretes közvetítő gondossága, aki a francia-magyar művelődési kap-